

ÅRSMELDING

Deltakelse
Debatt
Demokrati
Kunst Kon-
vensjoner
Verdens-
ary Virus

2006

© Svenn-Erik Dahl / Samfoto

Medlemmer av Den norske UNESCO-kommisjonen pr. 31.12.06

HEIBERG, Astrid Nøklebye, leder – professor dr. med. i psykiatri Universitetet i Oslo
 HEDSTEIN, Alvhild, nestleder – direktør for stiftelsen Miljøverking, Oslo
 ALFSEN, Ellen, direktør ved Landbrukets Brüssel-kontor
 EDVARDESEN, Morten, student, representant fra (Landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), Oslo
 EGEBERG, Ingjerd, skuespiller
 ERIKSEN, Morten, daglig leder ved Forum for utvikling og miljø, Oslo
 ERTESVÅG, Randi, avdelingsdirektør ved ABM-utvikling (Statens senter for arkiv, bibliotek og museum), Oslo
 HAUGE, Eivind Hiis, professor ved Norges Teknisk-/naturvitenskapelige universitet, Trondheim
 LIAN, Vigdis, direktør ved Norsk Filminstitutt, Oslo
 LYNG, Eldrid Njøten, lektor ved Røyken videregående skole, Drammen
 NAUSTDALSLID, Jon, instituttssjef ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR), Oslo
 NYSTAD, Kristine, prorektor ved Samisk Høyskole, Kautokeino
 RATNAWEERA, Harsha, forskningssjef ved Norsk institutt for Vannforskning internasjonale virksomhet med vekt på bistandsland, Oslo
 SEJERSTED, Francis, professor ved Institutt for Samfunnsforskning (ISS), Oslo
 STANGHELLE, Harald, politisk redaktør i Aftenposten, Oslo
 WITOSZEK, Nina, forskningsleder ved Senter for utvikling og miljø ved UiO (SUM)

Kontaktpersoner og observatører i departementer og forvaltningsorganer

ARBEIDS- OG INKLUDERINGS- DEPARTEMENTET

Wencke Brenna, rådgiver
 Vara: Rønnaug Eitrem, rådgiver

BARNE- OG LIKESTILLINGS- DEPARTEMENTET

Einar Saga, seniorrådgiver
 Vara: P.t. ingen

HELSE- OG OMSORGSDEPARTEMENTET

Ole T. Andersen, avdelingsdirektør
 Vara: Thor Erik Lindgren, senior rådgiver

KULTUR- OG KIRKEDEPARTEMENTET

Åse Vølle, underdirektør
 Vara: Kristine Wennberg, konsulent

MILJØVERNDEPARTEMENTET

Siri Kloster, rådgiver avdeling for kulturminner
 Vara: Lise Asphaug, rådgiver

UTENRIKSDEPARTEMENTET

Christian H. Lyster, førstekonsulent
 Vara: Aslak Brun, underdirektør FN-seksjonen

KUNNSKAPSDEPARTEMENTET

Avdeling for analyse, internasjonalt arbeid og kompetanse (AIK)
 Dankert Vedeler, avdelingsdirektør

Universitets- og høyskoleavdelingen (UH)

Olve Sørensen, rådgiver
 Vara: Gro Beate Vige, seniorrådgiver

Forskningsavdelingen (FO)

Vivil Valvik Haraldsen
 Vara: Heidi Østbø Haugen, førstekonsulent

UTDANNINGSDIREKTORATET

Tone Abrahamsen, rådgiver
 Vara: Erik Sandvik, seniorrådgiver
 Opplæringsavdelingen, KD
 Hamnes, Svein Kyrre, rådgiver (ASPnet koordinator)

NORGES FORSKNINGSRÅD

Bernt-Erik Heid, spesialrådgiver

NORDIC WORLD HERITAGE FOUNDATION

Kris Endresen, direktør

Grafisk utforming: Ford Formgivning, Nesodden • Trykk: Prinfo Unique, Larvik

UNESCO er FNs organisasjon for utdanning, vitenskap, kultur og kommunikasjon

Organisasjonens mandat er å bidra til fred og sikkerhet ved å fremme samarbeid mellom land og kulturer innen sine kompetanseområder. Den norske UNESCO-kommisjonen er rådgiver for myndighetene i saker som er relevante for Norges medlemskap i UNESCO. Kommisjonen skal ha et nært samarbeid med det sivile samfunn, og skal fremme og gjøre kjent UNESCOs ideer og vedtak i Norge.

Innhold

Kommisjonens medlemmer.....	side 2
Kontaktpersoner og observatører	side 2
Morgenmøter om møteplasser.. ..	side 4–5
Huggukjapp ungdom verner verdensarv	side 6–7
Pakistansk migrasjon som modell	side 8–9
Da vakthunden begynte å brumme	side 10–11
Å heve et lokalsamfunn	side 12–13
UNESCO anbefaler læring før skolestart.....	side 14–15
Mye etikk i små virus	side 16–17
Kunsten å forme skapende mennesker	side 18–19
Kommisjonen i Finnmark	side 20
Sunt og blått	side 20
Verdens vanndag.....	side 20
Boklansering	side 21
Bærekraftig utvikling.....	side 21
Informasjonssamfunnet	side 21
Karikaturer.....	side 21
Regnskap for kommisjonsarbeidet.....	side 22
Ansatte ved UNESCO-kontorer og institutter	side 23
Norsk representasjon i UNESCO-systemet.....	side 23
Ansatte i sekretariatet.....	side 23

Morgenmøter om

4

FRI FROKOST MED DIALOG. Spørsmålet var: Hvor reelt er demokratiet hvis enkelte grupper er utestengt fra deltakelse? Hvilke arenaer er åpne og tilgjengelige for alle?

De tre frokostmøtene tok opp mediens rolle, det trygge Norge og minoriteters bruk av fellesarenaer. Her bringer vi glimt fra møtene.

Referent og fotograf er Lars Aarønes.

Mediene

Kva slag møteplass er egentleg dei tradisjonelle, trykte mediene i Noreg? Framleis er dei blant dei store allmenningane. Men innleiarane Thor Gjermund Eriksen og Jan Borgen var samde om at fleire kulturendringar har skapt heilt andre debattformer og heilt andre, og ofte hardare, reaksjonar på ulike ytringar.

Borgen var oppteken av at ytringar – kritiske eller ikkje – er handlingar. – Difor må vi bruke ytringsfridomen med ansvar og med verdikjensle, og med tanke på at ein ikkje unødige sårar eller lagar problem for andre i notid eller framtid – «Under ævas synsvinkel» (Sub specie aeternitatis) som Spinoza uttrykte det. Du skal ytre deg slik at du ser dei langsiktige følgjene av kva du gjer.

Thor Gjermund Eriksen innleidde med å snakke om nokre ferske inntrykk han hadde frå mediedebatten lokalt og nasjonalt.

– (...) Vi ser eit paradoks: Framvek-

sten av digitale medier og mobilteknologi er fantastisk demokratiserande. Men utviklinga gir også eit press mot ytringsfridomen. Teknologien gjer at meiningar blir tolka i ein annan kontekst enn slik dei blei presentert. Det er ein annan samanheng i Indonesia, eller i Palestina etter eit val Hamas nettopp har vunne, enn nordiske medier kan forutsjå. Innhald blir spreidd til heile verda i løpet av få minutt. Eit lite, ultrahøgre-konservativt kristent blad er brått meir kjent på Vestbreidda og i Jakarta enn det nokon gong har vore i Oslo.

Tryggheten

Det moderne Noreg er forma av rørsler som voks fram i sjølvverd, sa Berge Furre, og nemnde bondeorganiseringa, kampen for kvinneleg stemmerett og arbeidarrørsla som blei den formande krafta for det meste av velferdsstaten.

Alt var ikkje betre, tvert imot. Det var tuberkulose, det var silikose. Det var noko som heitte dårleg råd, det var do i bakgården. Det var langt til byen og utestaden og ikkje noko som heitte Syden. Bønder spela ikkje tennis, ikkje golf ein gong. Få hadde utdanning. Men kanskje er det nettopp eit klassesamfunn vi er på veg tilbake til, dersom 400 000 ligg under EUs fattigdomsgrense, dersom 700 000 i arbeidsfør alder lever på trygder. Og dersom avstanden til overklassen er

relativt større enn nokon gong før. Når borgaren sluttar å vere borgar for eit samfunn og snarare blir kunde i eit pengespel, då skjer det noko. Men eg trur tråden eg har nemnt er sterk og formar eit dannelsingsprosjekt som vi likevel lyftar vidare, sa Furre.

Sosiologistudent Ingrid Wergeland frå Oslo tok ordet:

– Vi lever i eit samfunn prega av ein utdanningseksplasjon. Folk har veldig høg allmennutdanning. Men kvar er dagens rørsler? Kva er skjedd med vilkåra for å skape demokrati prega av folkeleg engasjement? Kva hjelp det at folk tek utdanning og får seg gode jobbar når dei elles berre puslar rundt i sin eigen kvardag?

Innvandrers-Norge

Temaet var demokratiets krav til representasjon. Kva arenaer er opne og relevante for innvandrara? Skaper flyktningar og migrantar sine egne arenaer?

– Blir dei ikkje spurt, så er flyktningane ein ubrukt ressurs. Dei som kjem til Noreg har i utgangspunktet spela ein aktiv og sentral rolle der dei kjem frå. I Noreg blir dei spreidd rundt omkring. Flyktningane har veldig få arenaer der dei kan snakke om det som opptek dei – som er korleis dei kan oppnå ei fredeleg utvikling i heimlanda sine, sa Norunn Grande frå Norsk fredssenter.

– Å møte afghanarar i heimlandet

møteplasser

© Bente Eide / Samfoto

vårt vil seie at eg kan kommunisere på same språk. Men det er slett ikkje lett å kommunisere lell. Identitet er ikkje berre gitt. Den blir utvikla gjennom det livet ein lever. Eg har kontakt med mange afghanarar. Eg har tenkt mykje på heimlandet mitt. Eg er veldig oppteken av å identifisere meg som afghanar. Men kva er det å vere afghanar? I Noreg fekk eg presentert ein ferdig definisjon: Du er undertrykt og ikkje utdanna. Du blir spurt kor mange av

søskena dine som er døde, fortalde Student Homa Poyan frå Afghanistan. – I demokratiets namn kan vi alle bli provoserte. Prinsessa på erta var så sensitiv at ho kjente erta gjennom 24 edderdunsdyner. Vi må tole å bli litt fornærma. Men vi må ta diskusjonen verbalt heller enn å skyte inn i restaurantar, meinte ingeniør Fatima Ali Madar frå Somalia.

Over: Trygge og åpne arenaer for alle ligger i bunnen av demokratiet

Motstående side venstre: Sosiologistudent Ingrid Wergeland

Motstående side høyre: (fra venstre): Vigdis Lian, Thor Gjermund Eriksen, Jan Borgen og Randi Ertresvåg

Denne side fra venstre: Ole Mjøs (til venstre) og Berge Furre

Denne side midten: Fatima Ali Madar

Interkulturell dialog var hovedsatsningsområdet for UNESCO-kommisjonen i 2006. Kommisjonen ønsker å bidra til et alternativt og nøytralt forum for åpen debatt uten trusler, demonisering og merkelapper. Målet er å bli bedre til å forutse endringer, og til å sikre at deltakelse alltid er mulig.

Restaureringsleir for unge, Røros 8.–18. august

Huggukjapp ungdom

6

FJELLVIDDER BADET I SOL. Blant setervoller og beitende hester og i Bergstadens 1600-gamle gater har 18 unge europeere hatt den beste uken i sitt liv, sier noen av dem. De sager, spikrer, herser og tar iskalde morgenbad på fjellvidda.

I august ble en restaureringsleir for europeisk ungdom laget til for femte gang på verdensarvstedet Røros. De unge deltakerne var med på å bevare den unike trehusbebyggelsen som står på UNESCOs liste over enestående kultur- og naturarv.

Tekke torvtak

Leiren hadde 18 deltakere fra Finland, Estland, Latvia, Sveits, Romania, Armenia, Bulgaria, Kroatia, Tyrkia og 20 fra Norge. De var med på å vedlikeholde bygninger, plankegjerdar og landskapsområder, lafte tømmerhus og sette opp skigarder. Når de ikke jobbet, gjorde de seg kjent med Røros og omland. De besøkte Olavsgruvene, spiste middag til fjells og danset Røros-pols.

Arbeidet ble organisert i to lag. Den ene gruppa deltok på kulturlandskapspleie. Oppgaven var slått i utmark. Den andre gruppa deltok på forskjellige oppdrag som det såkalte Uthusprosjektet utfører. De la et tradisjonelt torvtak med never og torv og reparerte et betongsteintak.

En arbeidsleder forteller

– Både denne gruppen, og tidligere grupper jeg har hatt ansvaret for, har bestått av pålitelige, interesserte og huggukjappe ungdommer, hovedsaklig fra Øst-europa. De har mer enn gode nok språklige kvaliteter til nødvendig og humorpreget kommunikasjon.

– Vi må ta hensyn til at ungdommen ikke har store erfaringer med fysisk, tungt arbeid. Men så lenge de har en positiv innstilling, går det bra. Det

gjelder å finne arbeid med litt sjauing og variasjon, men ikke for komplisert.

Stusslig

Et savn både denne gangen og tidligere har vært manglende deltagelse av ungdom fra Røros og Vest-Europa. Dette synes jeg både er dumt og stusslig. Særlig at Rørosungdommen ikke deltar i det praktiske arbeidet, synes jeg er merkelig. (...)

Jeg mener det gir større ringvirkninger både lokalt for kulturminnevernet og for prosjektet som et europeisk prosjekt. Det å utføre noe sammen gir en bedre kontakt enn det kun sosiale tilstelninger gir.

For kulturminnevernet på Røros er det en nyttig runde. Det medfører litt samarbeid mellom kommune, museum og fortidminneforening, og gir positiv mediaomtale.

For ungdommer gir det en praktisk handverksmessig tilnærming til kulturminnevernet, i stedet for en estetisk og teoretisk tilnærming som utdanningssystemet ellers predikerer.

*Byggleder i Uthusprosjektet
v/Røros Kommune, Kolbjørn Vegar Os*

En vertsfamilie forteller

– I august 2006, hadde vår familie en jente fra Tyrkia og en jente fra Bulgaria boende hos oss i ti dager. Ungdommene var deltagere på UNESCOs arbeidsleir i verdenskulturminnet Røros. Det var fjerde gangen vi var vertskap for ungdommer fra denne leiren, og vi har hatt både jenter og gutter. Andre land vi har hatt besøk fra, er Slovenia, Tsjekia, Makedonia, Romania, Montenegro og til og med helt fra Cuba. (...)

Vi har forsøkt å la ungdommene være som vanlige medlemmer av familien, og det har fungert veldig fint (...)

Den største forskjellen i vår hverdag har vært at i disse ti dagene kom-

muniserer vi hovedsakelig på engelsk. Våre egne barn har fått god trening i å snakke engelsk, og det har bidratt til å gi dem trygghet i kommunikasjon med fremmedspråklige.

Ungdommene vi har hatt på besøk, har vært ressurssterk ungdom. De fleste har vært gode ambassadører for sitt eget land og gitt oss kunnskap om hjemlandet som vi ikke ville fått på annen måte.

(...) det vist seg litt vanskelig å få overført vår norske tradisjon med solid matpakke bestående av grovbrød med pålegg. Etter et par lange arbeidsdager, gjerne ute i det fri og med en liten skive hvitt brød som niste, har det imidlertid gått lettere. Å leve i 10 dager uten å servere svinekjøtt, er ingen kunst.

(...) Hvordan været kan være på Røros i august, er nok ikke så lett å forestille seg før en har vært her. Vi har lånt bort både varmt tøy og gode sko, og vi har hatt mye moro av deres erfaring

verner verdensarv

med været. Det var et stort øyeblikk da 15-åringen fra Cuba badet i et vann som holdt 16–17 grader. Han hadde noe å fortelle når han kom hjem.

(...) UNESCO-leieren har alltid vært i august, og da bor vi på en seter bestående av flere små hus.

Ingrid, Bård, Sigrid, Borghild og Dag

Over: Med lokalavisen Arbeidets Rett: Fra venstre: Svetlana Trifonova, Bulgaria, Andranik Karapetyan, Armenia og Telma Pereira Matos, Sveits.

Motstående side: Kulturvernere: Matt Rammo, Estland og Aleksander Peev, Bulgaria.

Alle bilder: Ingunn Kvisterøy

Bergstaden Røros

Byen Røros ble innskrevet på UNESCOs liste over natur- og kulturarv av enestående verdi i 1981. Det som gjør Røros så særpreget i internasjonal sammenheng, er at byen helt og holdent er bygd i tre.

Gruve- og bondebyen på høyfjellet har bevart mye av sitt opprinnelige preg

med hus og gårder fra 1700- og 1800-årene. Gatemønsteret og gårdseiendommene i sentrum er fremdeles slik de ble formet på 1600-tallet. Helheten, og enkelte deler, bygger både på kontinentale ideer og på gammel norsk byggeskikk. Det er egentlig gården med hus for folk og fe rundt et firkanta tun som er tatt med inn fra landsbygda.

Fourth European Restoration Course for Youth, Røros, 8.–18. august. Arrangører er Røros videregående skole, Røros kommune, Røros museum og Den norske UNESCO-kommisjonen.

Internasjonalt forum om samfunnsvitenskap, Bue

Norsk-pakistansk mi

8

POLITIKK OG FORSKNING. I hvilken grad gjør beslutningstakere bruk av samfunnsvitenskapelig forskning? Dette var tema for den internasjonale konferansen i Argentina.

UNESCOs samfunnsvitenskapelige program, MOST, som var faglig arrangør av forumet, har som mål å bidra til økt bruk av samfunnsforskning i styring og utvikling av samfunnet.

Flere enn 2000 personer fra 85 land deltok, deriblant 13 ministre for sosial utvikling og/eller utdanning fra Afrika, Asia og Sør-Amerika. Øvrige deltakere var representanter for nasjonale og lokale myndigheter, forskere, studenter og representanter for ulike organisasjoner. Fra Norge deltok representanter fra NORAD og AID, forskere og medlemmer av den norske MOST-komiteen.

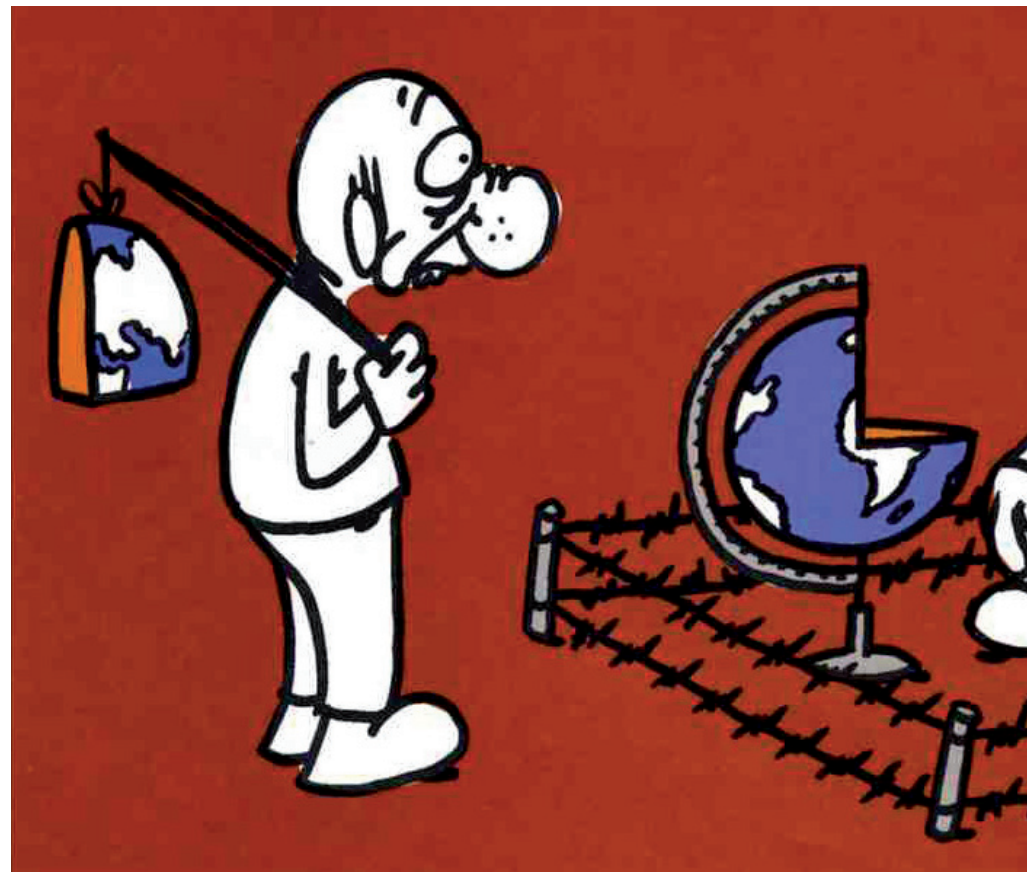
Forumet behandlet fem tema:

- Global Issues and Dynamics
- Social Policies
- Population and Migration
- Regional Integration
- Urban Policies and Decentralization

Konklusjonene fra forumet var en bekreftelse på at forbindelsen mellom

Photo: H. Simal/Corbis

forskning og beslutningsprosesser må styrkes på alle nivåer. Bruk av forskningsbasert kunnskap i politikktutforming er nødvendig for å få til en bærekraftig samfunnsutvikling. Sosiale og kulturelle faktorer er like viktige som økonomiske og økologiske. Forumet vedtok en erklæring om nye tilnærminger mellom forskere og beslutningstakere. Den inneholdt flere konkrete forslag til mekanismer som kan sikre permanente forbindelseslinjer.

Migrasjon som bånd

Som ledd i det gryende norsk-pakistanske forskningssamarbeidet, arrangerte den

norske UNESCO-kommisjonen, ved sin MOST-komité, en egen workshop om «Migration as Links between Societies». Den pakistanske immigrasjonen i Norge var brukt som eksempel. Økonomiske, sosiale og kulturelle konsekvenser av migrasjon for avgiver- og mottakerland ble belyst.

Migrasjon fra utviklingsland til industriland har kulturelle, sosiale og økonomiske sider som skaper muligheter, men også alvorlige problemer som krever politiske løsninger. Mer innsikt og kunnskap er nødvendig for å velge de gode løsningene. Dette gjelder både for avsender- og motta-

20.–25. februar arrangerte UNESCO, i samarbeid med regjeringene i Argentina og Uruguay og The International Council of Social Sciences, et »International Forum on the Social Sciences – Policy Nexus». UNESCO-kommisjonen bidro med workshopen «Globalisation and Intercultural Linkages. Migration as links between Societies».

nos Aires, 20–25. februar

grasjon som modell

kerland. Disse temaene var sentrale i workshopen der både pakistanske og norske forskere og beslutningstakere deltok.

Daniyal Aziz, pakistansk minister og Chairman for the National Reconstruction Bureau, var tilstede og var aktivt med i diskusjonen. Han sa blant annet at det i Pakistan ikke eksisterer forskningskanaler til regjering og myndigheter, og at det er nødvendig å skape logistiske mekanismer som former disse forbindelsene som han anså som helt nødvendige for å oppnå sosiale endringer.

Etter workshopen holdt MOST-komiteen et møte for alle innleiderne der man drøftet et videre norsk-pakistansk samarbeid. De pakistanske forskerne ønsket å ha et tilsvarende møte i Pakistan der norske forskere og beslutningstakere blir invitert.

MOST-komiteen, i samarbeid med Kunnskapsdepartementet, Arbeids- og inkluderingsdepartementet og Forskningsrådet, arbeider med å etablere et samfunnsvitenskapelig forskningsprosjekt om dette. Prosjektet må være godt forankret i norske og pakistanske forskningsmiljøer. I tillegg til å få fram nyttig kunnskap, ønsker man at prosjektet skal bidra til kapasitetsoppbygging innenfor samfunnsvitenskapene i Pakistan.

Sjelden møteplass

Ein hovedaktivitet for den norske MOST-komiteen i 2006 var organiseringa av ein eigen workshop på den store MOST-konferansen. Workshopen bygde vidare på det arbeidet som den norske MOST-komiteen har vore engasjert i for å utvikle forskningssamarbeid mellom Norge og Pakistan med grunnlag i den pakistanske innvandringa til Norge. Vi hadde difor lagt opp workshopen med både norske og pakistanske innleiarar.

Konferansar som dette blir sjølsagt store, og til ein viss grad uoversiktlege. Sjølv konseptet, med å bringe saman forskarar og praktikarar til fagleg drøfting av sentrale samfunnsprosjekt, er imidlertid interessant. Det blir skapt ein møteplass mellom forskarar og praktikarar som det ikkje er altfor mange av i den store flumen av internasjonale konferansar. Kanskje noe å tenke på dersom vi i Norge skulle gjere noe meir aktivt på vitenskapsfeltet i regi av UNESCO.

Jon Naustadslid, delegasjonsleder

Den norske delegasjonen: Fra venstre: Mari Hareide (seniorrådgiver KD) Jørgen Carling, forsker ved PRIO, Sabina Ryed, direktør ved Migration Research Center, Islamabad, Helge Brunborg, seniorforsker ved Statistisk Sentralbyrå, Aslam Ahsan, leder for Ressurssenteret for pakistanske barn, Grethe Brochmann, forsker ved Institutt for samfunnsforskning, Daniyal Aziz, minister og leder for The National Reconstruction Bureau, Pakistan, Jon Naustadslid, instituttsjef ved NIBR og medlems av UNESCO-kommisjonen, Inger-Lise Lien, seniorforsker ved Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress, Hafeez-ur-Rehman, professor ved Quaid-i-Azam University, Islamabad, Bjørg Ofstad, seniorrådgiver ved Norsk forskningsråd, Eva Haagensen, seniorrådgiver i Arbeids- og inkluderingsdepartementet.

Norsk oppfølging av UNESCO-konvensjoner

Vakthunden som b

10

Å FEIE FOR EGEN DØR. Den norske UNESCO-kommisjonen skal være en vakthund overfor landets myndigheter. I 2006 stilte kommisjonen spørsmålet: I hvilken grad følger Norge opp sine ratifiserte UNESCO-konvensjoner? Svaret kom om høsten.

I de siste årene har UNESCOs medlemsland styrket sitt arbeid ved å utvikle flere konvensjoner, deklarasjoner og anbefalinger. Men konvensjoner er nyttige bare i den grad hver enkelt stat oppfyller sine forpliktelser i henhold til dem. Ratifiserer staten en konvensjon, tas den inn i det nasjonale lovverket. Da skal de nye lovene følges innenlands.

Norge er et aktivt land på den internasjonale freds- og bistandsarenaen, og har tradisjon for å yte hjelp til andre land som vil bruke konvensjoner i sitt arbeid for utvikling. UNESCO-kommisjonen ønsket å finne ut om norske myndigheter feier også for egen dør.

For å få svar på dette spørsmålet, ga kommisjonen Norsk Senter for Menneskerettigheter (SMR) i oppdrag å se nærmere på norsk oppfølging av de mest aktuelle UNESCO-konvensjonene som er ratifisert av Norge. Et lands rapportering kan være en god pekepinn på om intensjonen bak konvensjonene faktisk er oppfylt.

Passivt

De fire såkalte konvensjons-kompleksene (konvensjoner med eventuelle tilleggsprotokoller og andre tilknyttede dokumenter) som er gjennomgått i studien, er

- konvensjonen mot diskriminering i undervisningen
- konvensjonen om beskyttelse av verdens natur- og kulturarv
- konvensjonen for beskyttelse av kulturelle verdier i krigssituasjoner
- konvensjonen for beskyttelse av våtmarksområder (Ramsarkonvensjonen)

Av studien fremgår det at Norge i

egynte å brumme

hovedsak har ivaretatt sitt rapporteringsansvar under de traktatene som er undersøkt. Men det finnes unntak: Et eksempel er rapporteringen under Traktaten for beskyttelse av kulturelle verdier i krigssituasjoner, som anses som mangelfull.

Et annet eksempel er at rapporteringen på UNESCOs konvensjon av 1960 mot diskriminering i undervisning ikke nevner retten til utdanning for såkalte ikke-returerbare asylsøkere, en gruppe som står menneskerettslig svakt.

Studien konkluderer også med at den norske rapporteringen til UNESCO er relativt passiv, og i liten grad tar i bruk analyse, problematisering og vurderinger for å synliggjøre aktuelle norske problemstillinger.

Studien kommenter at det synes å mangle gode rutiner i Norge for dokumentasjon av selve rapporteringsprosessen. Til dels var det vanskelig å få tilgang til selve rapportene

Senter for menneskerettigheter kommenterer videre mangelen på såkalt »skyggerapportering», dvs. selvstendige rapporteringer fra det sivile samfunn, i tillegg til den statlige rapporteringen.

SMR anser at skyggerapportering er ønskelig som en del av norsk nasjonal og internasjonal menneskerettighetspolitikk.

Anbefalinger

Studien inneholder flere forslag til forbedringer. Blant anbefalingene er

- innføring av rutiner for å sikre at rapporteringsansvaret gjøres mer fullstendig
- klarere regler og rutiner for dokumentasjon om rapporteringsarbeid og for oppbevaring og tilgjengeliggjøring av rapporteringsdokumenter
- utvikling av fleksible maler for å lette sammenlignbarheten på rapportering om én og samme konvensjon over tid, og på rapportering på ulike konvensjoner
- bedre tilgjengelighet for offentligheten til rapporter og rapporteringsprosedyrer. I tråd med den norske Handlingsplanen for menneskerettigheter (1999–2004) anbefales økt tilgjengelighet både for å legge til rette for mer engasjement, og for å stimulere til utforming av skyggerapporter fra interesserte og berørte organisasjoner og miljøer

- at Norges aktive pådriverrolle for å støtte andre lands arbeid med å gjennomføre konvensjoner speiles av et tilsvarende aktivt engasjement hjemme
- en vurdering av om det er tilstrekkelig faglig vedlikehold og utvikling av kompetanse i forvaltningen til å ivareta den fortløpende rapporteringen

Lansering

Studien ble lansert på et seminar i Oslo i begynnelsen av september. Her deltok statssekretær Per Botolf Maurseth fra Kunnskapsdepartementet og statssekretær Henriette Westrin fra Miljøverndepartementet, sammen med representanter fra departementer, forvaltning og sivil sektor. Fra sivil sektor ble det etterlyst bedre prosesser for deltakelse i nasjonale rapporteringer. Fra politisk hold ble det uttrykt tilfredshet med at kommisjonen hadde tatt initiativ til og gjennomført studien. Det ble også uttrykt vilje til å planlegge for bedre prosesser i kommende rapporteringsrunder.

UNESCO-kommisjonen ønsker en dialog med myndigheter og sivilt samfunn om hvordan så vel norsk oppfølging som Norges rapporteringsarbeid kan videreutvikles for ratifiserte UNESCO-konvensjoner. På denne bakgrunn vil kommisjonen vurdere oppfølging av anbefalingene i studien.

På engelsk

En engelsk utgave av studien ble sendt ut til de innpå 200 andre UNESCO-kommisjonene i verden. Den norske UNESCO-kommisjonen håper at den norske studien kan ha overføringsverdi for kommisjoner som mangler ressurser til å sette i gang sine egne nasjonale undersøkelser.

Motstående side: Klokketårnet i St. Blaise-kirken i Dubrovnik pyntes for å fremme kulturarv og identitet.

Til høyre: Denne samegutten er beskyttet av UNESCOs konvensjon mot diskriminering i undervisningen.

© Trine Inar Borgeson / Samfoto

Studien *Norsk rapportering til et utvalg UNESCO-konvensjoner i perioden 1995–2005* ble gjennomført av førstemanuensis Bård Anders Andreassen og stipendiat Towe Michael Larsson. Studien er gratis og kan bestilles på engelsk og norsk fra Den norske UNESCO-kommisjonen.

Prosjektarbeid i Kenya for norske bibliotekstude

Å heve et lokalsa

12

MØNSTER-SAMARBEID. Et slum-område i Nairobi trenger bibliotek-utvikling. Høgskolen i Oslo trenger spennende opplegg for sine masterstudenter i bibliotekfag. Slik startet et samarbeid i UNESCOs ånd.

Målet er å utvikle et bibliotektilbud for unge mennesker i slumområder i Nairobi. Tanken er at når de unge øker sin kompetanse innen flere felt, vil også deres evne til å bryte ut av fattigdommen styrkes. Prosjektet inngår i et samarbeid med den kenyanske organisasjonen SIDAREC, hvis grunnidé er å gjøre unge mennesker i stand til å ta ansvar for eget liv og helse.

Bibliotek blant brakker

SIDAREC trengte faglig bistand til å etablere et bibliotek og IKT-senter i slumstrøket Pumwani. Bygning, bøker og utstyr var allerede på plass, da Høgskolen i Oslo (HiO) ble bedt om å bidra med veiledning og opplæring av ungdommene som skal drive biblioteket og mediasenteret. Senteret ønsket også å presentere prosjektet og biblioteket på Internett. Studentene fra Høgskolen i Oslo (HiO) jobbet med

testing av biblioteksystem og utvikling av det ønskede nettstedet. Når de grunnleggende bibliotekfunksjonene er etablert, skal høgskolen hjelpe til med planlegging og gjennomføring av aktiviteter og strategier som kan forbedre leseferdigheten blant barn og ungdom i strøket.

Til gjengjeld vil de fire studentene som tar sin masteroppgave innen bibliotek- og informasjonsvitenskap på dette prosjektet, høyne sin såkalte flerkulturelle kompetanse.

For det heter mye fint: Utvikle informasjonskompetanse, bidra til bibliotekfaglig kompetanse bibliotekfaglig kompetanseoverføring, hjelp til oppbygging av basale biblioteksrutiner.

Men det dreier seg om å skape et samlingspunkt for barn og unge, hvor de kan finne store mengder av bøker, lære å lese, bli bedre til å lese, lete opp informasjon, lære seg å manøvrere på Internettet, beherske moderne kommunikasjon osv.

Den dype kløften mellom de info-rike og de info-fattige i verden regnes som et alvorlig hinder for å oppnå økonomisk utjevning og demokrati.

UNESCO arbeider for å minske denne kløften. Det er bakgrunnen for at Den norske UNESCO-kommisjonen støttet SIDAREC-prosjektet økonomisk i 2006.

Hjerter gleder seg

– Det gledet våre bibliotekarhjerter å se at småbarna kastet seg over bildebøkene etter skoletid. Lesesalen i annen etasje ble flittig brukt av studentene, skriver de norske studentene. Boksamlingen domineres av utrangert amerikansk litteratur, og HiO-studentene anbefaler at biblioteket først og fremst skaffer seg skolebøker: – De lokale skolene og elevene er dårlig utrustet med pensumlitteratur. Barna vil få en betraktelig lettere hverdag dersom de kan gjøre leksene sine på biblioteket om ettermiddagen.

Valg av teknologi var den første utfordringen, forteller masterstudentene. – En Open Source-basert systemløsning til et bibliotek som knapt nok har telefonforbindelse, var ikke gitt. Flere argumenter talte for en god gammeldags kartotek katalog: Stabilitet, pålitelighet og enkelhet. Når vi likevel

Slums Information Development and Resource Centres (SIDAREC) har som mål å forbedre levevilkårene for barn og unge i slummen i Nairobi. Organisasjonen driver virksomhet innenfor helse, småskala entreprenørvirksomhet, utdanning og informasjon.

valgte et digitalt system som gir mulighet til å laste ned poster fra internett, var det fordi vi mente det ville være den beste løsningen på både kort og lang sikt, sier Kim. A Tallerås, en av studentene.

Motstående side til venstre: Opplæring og veiledning ved masterstudent i bibliotek- og informasjonsvitenskap, Anne Karine Sandberg.

Motstående side til høyre: Barna kaster seg over bøker etter skoletid. Bare synd at boksamlingen domineres av utrangert amerikansk litteratur.

Over: Aviser hører hjemme i biblioteket. Her bibliotekbruker Edwin med Daily Nation.

Alle foto: Unni Knutsen

Stadige strømbrudd

– Å drive bibliotek i slummen er ikke bare bare. For nordmenn blir i alle fall kontrasten stor i møte med stadige strømbrudd, pc-er som ikke fungerer, bøker bak lås og slå på hylla og 27 graders varme og stekende sol. SIDA-REC-biblioteket var, da vi kom, utstyrt med 6000 titler på hylla, noen få lese-salsplasser, en fast stab på fire, hvorav én fagutdannet bibliotekar, og en god del frivillige fra lokalmiljøet. Mye manglet, men det viktigste var likevel der allerede: viljen til å drive biblioteket, og ønsket om å lære mer, skriver Sunniva Evjen.

Kilde: Bibliotekaren

Verdens biblioteker og arkiver forvalter og gir tilgang til menneskets historie, til vitenskap, litteratur, film og musikk. UNESCO vil bidra til å bygge kunnskapssamfunn der mennesker i alle deler av verden kan skape, distribuere, ha tilgang til og bevare informasjon og kunnskap. Teknologi er et middel til utvikling, ikke et mål. UNESCO arbeider for å fremme leseevnen hos folk i alle verdens nasjoner, og for å sikre at bibliotek og arkiv forvaltes forsvarlig og at folk får bruke kunnskapene og erfaringene som er samlet der.

Utdanning for alle innen 2015 – EFA-forum i Oslo

UNESCO anbefaler I

14

SVÆRT TIDLIG I ET BARN'S LIV legges grunnlaget for læring. For svak stimuleringen de tre første leveårene kan få varige, negative følger. Tidlige tiltak forebygger nederlag på skolen og reduserer sosial ulikhet.

Småbarnsalderen inneholder viktige milepæler for et menneskes fysiske, sosiale og følelsesmessige utvikling. De første tre leveårene er de viktigste for hjerneutviklingen. Likevel har bare halvparten av verdens land noen form for organisert barnehage tilbud for barn under tre år. Dette går frem av UNESCO-rapporten *Global Monitoring Report 2007: »Strong foundations. Early childhood care and education«*.

Rapporten ble presentert i Oslo i november på et såkalt EFA-forum. UNESCO-kommisjonen arrangerer to–tre slike forum i året. Deltakerne er forskere, representanter fra myndigheter og frivillige organisasjoner og andre som jobber med utdanning i et bistandsperspektiv. Innlederen er gjerne hentet fra andre lands regjeringer eller fra internasjonale organisasjoner. Tematikken spenner vidt rundt de seks EFA-målene (se egen ramme).

Som bestilt

Temaet om førskolealder sammenfalt godt med den norske regjeringens satsing på barnehageutvikling.

– Årene før skolestart er viktige for å lære, lykkes og mestre. UNESCO-rapporten om satsing på de yngste barna kunne ikke ha kommet på et bedre tidspunkt, sa kunnskapsminister Øystein Djupedal, da rapporten ble presentert.

Opplæring før skolestart er en lønnsom investering for samfunnet, hevder UNESCO-rapporten. Den sikrer økt deltakelse i samfunns- og arbeidsliv, og reduserer sannsynligheten for å havne i en kriminell løpebane. Det bør dessuten settes inn tiltak innen ernæring, helse, og omsorg. Barnas språklige og kulturelle mangfold bør respekteres, og barn med spesielle behov må integreres. UNESCO-rapporten viser også at de barna som har størst behov, er de som i minst grad har tilgang til gode tiltak før skolestart.

Lønnsomt

Det tydeligste budskapet i rapporten er at den samfunnsmessige avkastningen av tidlig intervensjon er spesielt høy for

utsatte eller marginaliserte grupper. Fatige, de med få læringsressurser hjemme og minoritetsspråklige er grupper som klarer seg bedre på skole så vel som i arbeids- og samfunnsliv, hvis tiltak settes inn tidlig. Anbefalingene i *Global Monitoring Report* er klinkende klare: Nå må de vanskeligst stilte barna prioriteres både politisk og økonomisk.

Djupedal trakk i sin tale linjer mellom situasjonen i Norge og den globale situasjonen. Han hevdet at en vente-og-se-holdning er et svik mot barna. Avslutningsvis sa han at erfaringer fra arbeidet med barnehagefeltet i Norge bør inngå i utdanningstilbud i utviklingsland

Søkelys på lærere

EFA-forum i april satte søkelys på lærerne som den viktigste ressurs for kvaliteten på utdanningen.

Mangelen på lærerkrefter i verden blir stadig mer påtrengende. Flere barn begynner på skole nå enn noen gang tidligere. Det skyldes blant annet at skolepenger er fjernet eller betraktelig redusert i flere land. Men kvaliteten på undervisningstilbudet blir dårligere. Det blir ikke utdannet nok lærere

Utdanning for alle – EFA-målene i forkortet utgave

1. Utvide og forbedre førskoletilbud og omsorgen for små barn
2. Sikre gratis, obligatorisk og god grunnutdanning for alle innen 2015
3. Imøtekomme læringsbehovene hos unge og voksne ved å sikre alle tilgang til relevant opplæring
4. Heve alfabetiseringsnivået for voksne, spesielt kvinnene
5. Fjerne kjønnsforskjellene i grunn- og videregående utdanning innen 2005. Likestilling når det gjelder utdanning skal være oppnådd innen 2015
6. Forbedre utdanningens kvalitet slik at alle kan oppnå anerkjente og målbare læringsresultater

Motstående side: Omsorg, god helse og ernæring er like viktig som læring på et tidlig tidspunkt i livet.

Til venstre: Mange barn pr. lærer i mange afrikanske land

© Birte-Owe Hahnberg / Samfoto

æring før skolestart

© UNESCO/Ala

til å ta seg av økningen i elevmassen. Resultatet blir overfylte klasserom og mindre tid til hver elev.

En rekke studier slår fast at lærertetthet er en viktig kvalitetsfaktor. Det sier seg selv at det er en formidabel utfordring for en lærer å lære 100 førsteklasinger å lese. Allikevel er dette situasjonen ved mange skoler i fattige land. Verst er det i Afrika sør for Sahara.

For å gripe fatt i problemene rundt lærernes situasjon og status i denne re-

gionen har UNESCO lansert et lærerutdanningsinitiativ for Afrika Sør for Sahara, Teacher Training Initiative in Sub-Saharan Africa (TTISSA). Det er et 10-årig program som skal bidra til bedre nasjonal lærerpolitikk og styrket lærerutdanning. Kapasitetsbygging av nasjonale utdanningsmyndigheter er det viktigste elementet i programmet. På EFA-forumet våren 2006 ble utfordringer knyttet til lærere drøftet med utgangspunkt i en innledning om dette programmet og et

innlegg om betydningen av sterke fagforeninger for lærere.

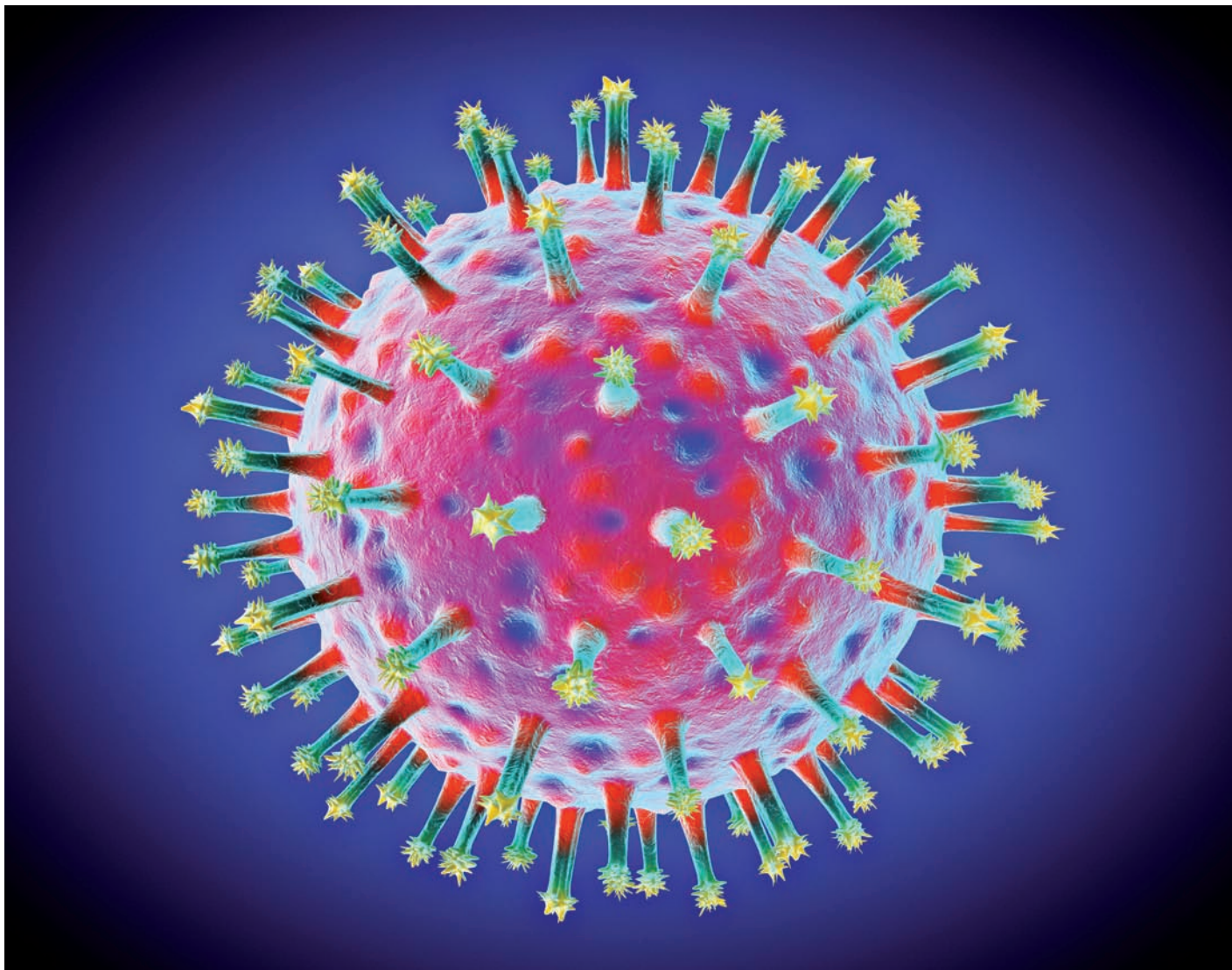
Det var stor enighet blant deltakerne om at lærere stort sett er motivert og jobber hardt til tross for dårlige vilkår mange steder. Allikevel må det jobbes blant annet med å gjøre lærerutdanningen stadig mer relevant og å få lærerlønningene opp på et nivå det går an å leve av.

Det norske EFA-forum ble etablert etter Verdensforumet for utdanning i Senegal, Dakar, i 2000. Utenriksdepartementet, Norad, Kunnskapsdepartementet, Unicef Norge og UNESCO-kommisjonen står bak. UNESCO-kommisjonen har sekretariatsansvaret. EFA-forum skal sørge for debatt, informasjonsutveksling og kompetanseheving blant forskere, myndighetsrepresentanter, NGOer og andre som jobber med utdanning i et bistandsperspektiv.

Åpent møte om virus, Oslo, 22. september

Massevis av etikk

16

© Foto: Corbis/SCANPIX

VIRUS ER VIKTIG PÅ MANGE FORSKNINGSFELT. Virus spiller en sentral rolle i bioetikken historie. Først da man begynte å koble virus og genteknologi, ble bioetikk virkelig satt på dagsorden.

Dette var noe av det 500 vitenskapsinteresserte fikk høre om på et åpent møte om virus i Oslo i september. Møtet var åpningsarrangement på Forskningsdagene, der årets tema var etikk. Arrangørene ville med dette møtet feire forskning og undring og belyse et felt med store internasjonale utfordringer.

Møtet skulle også belyse forsknings-

etikk når det gjelder virus. Virusforskning er sentralt i sykdomsforståelse, kreftbehandling, vaksiner, evolusjon, bioterror, biovåpen med mer. Virus er også et viktig verktøy for genteknologien, for genterapiforskning og for utvikling av vaksiner.

Kan forskere gjøre som de vil?

Joseph Sambrook er verdenskjent for sin forskning på tumorvirus, som gir opphav til kreft. Han var sentral i arbeidet med å få utviklet retningslinjer for genteknologisk arbeid på 1970-tallet. På møtet ga han en oversikt over utviklingen av bioetikken.

Sambrook ser ikke at det å gjøre noe i laboratoriet er farligere enn at det skjer naturlig. Virus har alltid puttet sine gener inn i andre organismer. Han viste til at det ikke har ført til verken sykdom, død eller elendighet at forskere har tatt i bruk genteknologiske metoder når de jobber med virus. Han stilte spørsmål ved om man trenger lover som regulerer denne aktiviteten dersom forskerne følger de retningslinjene for god laboratoriepraksis som har vært brukt i flere tiår.

Utryddede virus kan gjenskapes
Eckard Wimmer var den første til å

i bittesmå virus

lage et smittomt virus fra grunnen av på laboratoriet. Han mener at vi ikke kan beskytte oss mot misbruk av teknologien, men at vi kan prøve å forutse hva som vil skje og lage vaksiner og antivirale midler. Med de nyeste metodene som er utviklet for å syntetisere DNA, er det mulig å lage et virus for noen få cent. Teknologien gjør at det også er mye raskere å syntetisere det man vil ha, enn å endre på arvestoffet ved å mutere det.

Verdens helseorganisasjon (WHO) har siden 1988 hatt som mål å utrydde polioviruset, slik det er gjort med koppeviruset. –Men selv om WHO lykkes med å utrydde viruset, må vi aldri slutte å vaksinere folk. Det ville være direkte uetisk, sa Wimmer. Hvis vi får en generasjon uten poliovaksiner, vil det få katastrofale konsekvenser dersom noen slipper løs et syntetisert virus.

Gigantvirus og klimakontroll

Jean-Michel Claverie snakket om gigantvirusene, som han var den første til å karakterisere og sette på sykdoms- og evolusjonskartet.

Gigantvirusene har fått navnet mi-

mivirus etter »mimicking microbe». De ble første gang observert i Bradford i Storbritannia i 1992 da man lette etter smitekilden i et kjøletårn etter utbrudd av legionella. Gigantvirusene er like store som bakterier, men de har regulære former, slik som virus. De har mye større genom og flere gener enn vanlige virus. De har gener for å kopiere og reparere sitt eget DNA og til å lage RNA. Godt over 50 prosent av disse genene ligner ikke på gener man finner andre steder. Følgelig er de et nytt og spennende studieobjekt for bioteknologer og bioinformatikere.

En fransk forskningsgruppe leter nå etter flere gigantvirus. De leter i havet, for det er nemlig virus, og ikke hval, som er den største biomassen i havet. Claverie mener at 60 prosent av biomassen i havet er virus. Her har de en viktig rolle i klimakontroll og global oppvarming. De tar for eksempel knekken på store algeoppblomstringer.

Kontroversiell

Lynn Margulis er en av verdens mest kjente og kontroversielle biologer. Hun sto bak teorien om at mitokondriene,

kraftstasjonene i cellene våre, stammer fra bakterier som er blitt spist opp av en større celle. I dag har denne teorien bred støtte. I sitt foredrag snakket hun om evolusjon og utviklingen av de første cellene.

Margulis gjorde rede for forskjellen mellom *symbiose* og hennes hjertebarn *symbiogenese*. Ved symbiose er det to selvstendige organismer som drar nytte av hverandre, de lever sammen, men de er ikke ett. Dette er ikke det samme som parasittisme der bare den ene drar fordel av samlivet. Vi lever for eksempel i symbiose med bakteriene i tarmene våre. De får mat og vi får hjelp til å fordøye maten.

Ved symbiogenese vil organismer som har levd i symbiose, smelte sammen og bli til en ny organisme. Det er dette Margulis mener skjedde den gangen cellene våre fikk mitokondrier. Og hun mener at symbiogenese er en viktigere drivkraft for evolusjon enn tilfeldige mutasjoner i arvestoffet.

Dette er utdrag fra en artikkel som ble publisert i Bioteknologinemndas tidsskrift Genialt 3/2006, skrevet av Norunn K. Torheim og Sissel Rogne. Teksten er forsiktig redigert.

Til venstre: H.K.H. Kronprins Haakon var til stede på åpningen (foto: Ola Myklebost).

Til høyre: Kunnskapsminister Øystein Djupedal ønsket velkommen og snakket med pressefolk (foto: Casper Linnestad).

Astrid Nøklebye Heiberg presenterte UNESCOs biodeetikkerklæring, som nylig var oversatt til norsk. Det fleste land har ikke lover som regulerer bruk av bioteknologi. Derfor trenger de retningslinjer og beskyttelse, noe denne biodeetikkerklæringen skal bidra til.

Forskningsdagene åpnet 22. september med et stort møte om virus i Universitetets Aula i Oslo. Årets tema for Forskningsdagene var etikk. Bioteknologinemnda og Den norske UNESCO-kommisjonen sto bak virus-møtet.

Verdenskonferansen om kunst i utdanninga, Lisboa

Kunsten å forme sk

18

KUNNSKAP OG KREATIVITET. Intellekt og følelser. Hvordan er proporsjonene mellom disse størrelsene i dagens skole? Verdenskonferansen om kunst i utdanningen samlet pedagoger og kunstnere av mange slag, forskere innen en rekke samfunnsområder, og sentrale politikere fra nesten 100 land. Konferansen har fått følger for norsk utdanningspolitikk.

Verdenskonferansens mål var å styrke lærerutdanningen innen kunstfag, og understreke barn og unges behov for kreativitet. Barn i skolepliktig alder og lærerutdanning ble særlig vektlagt.

Veikart

– Konferansen viste at kunst i utdanningen i mange land er høyere prioritert enn det man kan få inntrykk av i den generelle debatten om utdanning både i Europa og andre verdensdeler. Veikartet som ble utarbeidet tar også utgangspunkt i menneskerettighetene, viktigheten av å fremme kulturelt mangfold og at kunst i utdanningen vil bidra til en generell heving av kvaliteten på utdanninga, opplyser delegasjonsleder og avdelingsdirektør Ulla Werner i Kunnskapsdepartementet.

– Konferansen var en stor inspirasjons-

kilde til det videre arbeid med kunst og kultur i utdanningen som er et prioritert område i Norge. Kunnskapsdepartementet skal utarbeide en strategiplan for kunst og kultur i opplæringa, som ble omtalt av statsråd Øystein Djupedal da han åpnet det nasjonalt senter for kunst og kultur i opplæringen i Bodø 20. februar 2007.

Vi utdanner fra nakken og opp

Utdrag fra en kronikk av Einar Solbu

– Vi utdanner fra nakken og opp var den britiske samfunnsrefseren Sir Ken Robinsons påstand da han talte på UNESCO-konferansen i Lisboa.

Viktige spørsmål ble reist:

- Hvorfor sikter de fleste utdanningsreformer mot å forbedre en utdanning som bygger på det industrialiserte samfunnets utdanningsidealer, istedenfor å se på hvilken utdanningsbakgrunn mennesker i en teknologisert, globalisert, konfliktfylt og konkurransepreget verden bør ha?
- Hvorfor står ikke kreativiteten mer sentralt i all utdanning når evnen til å skape og å være kritisk og selvstendig er menneskets største ressurs og en forutsetning for refleksjon?
- Hvorfor legges det så lite vekt på å

kunnskap om utvikling av andre aspekter ved utdanning enn de lett statistisk målbare?

Konferansen tok utgangspunkt i UNESCOs programerklæringer fra Dakar-konferansen i 2000, *Education For All - Meeting our collective Commitments*, og la tre hensikter til grunn for den opplæring og utdanning alle bør få:

- En kulturbasert hensikt: vi skal lære oss å leve sammen med andre
- En økonomisk basert hensikt: vi skal skaffe oss kompetansemessige forutsetninger for å kunne bidra til økonomisk verdiskaping
- En personlig basert hensikt: vi skal utvikle oss til trygge mennesker med identitet, og med evne og vilje til å utnytte våre muligheter til å tenke kritisk og til å skape

Fagfolk med mange typer kompetanse på menneskelige forhold – pedagoger, medisinere, psykologer, samfunnsvitere og kunstnere – hevdet at skal alle disse hensiktene bli ivaretatt, må kunstrelatert kreativitet bli betraktet og behandlet som en grunnpilar i utdanningen, like viktig som lese-, skrive- og regneferdigheter.

Inspirende linjer i Lisboa. I midten delegasjonsleder Ulla Werner (alle foto: Ingunn Kvisterøy).

6.–9. mars

Åpene mennesker

19

Foto: Svein Erik Dahl/Samfoto

Tre sentrale utfordringer ble tydelige i løpet av konferansen.

- Universiteter og høyskoler må gjøre lærere og kunstnere kvalifisert til å ta ansvar for utvikling av barns og unges kunstneriske forståelse og kreativitet
- Forholdene må legges til rette slik at kunstnere kan bli gode sam-

arbeidspartnere for lærere

- Det må produseres mer kunnskap om forholdet mellom kunst og læring
- Som medlem av UNESCO bør Norge gjøre alt for at Lisboa-konferansen ikke blir en interessant og inspirerende engangshandling, men at de store utfordringer som konferansen peker på, blir

satt på UNESCOs dagsorden i fremtiden. Det bør være ett av flere mål i den sammenheng at dokumentene i kjølvannet av Dakar-konferansen i 2000 blir revidert, slik at «artistic creativity» blir et like viktig mål i utdanningen av alle barn og unge som «literacy» and «numeracy» er allerede.

UNESCOs verdenskonferanse om kunst i utdanningen foregikk i Lisboa 6.–9. mars, 2006. Den norske delegasjonen ble ledet av avdelingsdirektør Ulla Werner i Kunnskapsdepartementet. I delegasjonen satt ellers direktør for Norsk Filminstitutt, Vigdis Lian og representanter fra Kultur- og kirke departementet, ABM-utvikling, Norsk kulturråd, Utdanningsdirektoratet og Den norske UNESCO-kommisjonen. UNESCO og Portugal var hovedarrangører.

KOMMISSJONEN I FINNMARK

Av **ASTRID NØKLEBYE HEIBERG**

SAMELAND. Det var særlig to opplevelser som gjorde inntrykk under kommisjonens reise i Finnmark i mai.

Den ene var en glitrende presentasjon av samenes historie og kultur som dr. philos. Steinar Pedersen ga i løpet av bussturen mellom Karasjok og Kautokeino. Særlig hadde vi glede av hans inngående kjennskap til Samerettsutvalget og arbeidet med de spørsmålene som tas opp der.

Den andre var møtet med sametingspresidenten Aili Keskitalo. Hun snakket varmt og engasjert om at samene er ett folk, men et folk som seg i mellom har mange ulike tradisjoner og kulturer, slik det gjenspeiles i de ulike språkformene. Det er derfor en kjempeoppgave å forsøke å holde kulturarven levende. Ikke minst er det en utfordring å kunne videreutvikle det samiske språk innen høyere utdanning.

Samtidig foregår en rivende utvik-

ling innen næringslivet – fra fiske og tradisjonell reindrift over til virksomhet basert på moderne teknologi. Særlig vil dette gjelde områdene lengst i nord, som nå blir et utviklingsområde innen offshoreteknologi. Omstillingen innen næringslivet er en utfordring for hele ungdomsgruppen i Finnmark, ikke bare for den samiske ungdommen. Det synes å være en bekymring at mange ikke i tilstrekkelig grad ser disse mulighetene.

Det globale programmet Utdanning for alle innen 2015 (EFA) stiller kanskje Norge på prøve når det gjelder områder i nord. Derfor var kommisjonen interessert i å høre om kvaliteten på utdanning for ungdom i regionen. Etter besøket i Finnmark ble vi ytterligere opptatt av hvordan kommisjonens initiativ Utdanning for alle i Arktis kan kartlegge motivasjon og muligheter for målrettet utdanning hos ungdomsgruppene i nord.

Kommisjonen takker Sametinget, Finnmark fylkeskommune, Samisk høyskole og alle andre bidragsytere for et lærerikt opphold.

SUNT OG BLÅTT

SYMPOSIUM FOR FARGERER.

Kunsthåndverker og spesialist på blåfargetrykk, Axel Becker, mottok støtte fra UNESCO-kommisjonen for å delta på UNESCOs symposium for fargere i India i november. Stevnet samlet verdens fremste fargere og forskere som arbeider med å fremme økologisk og fornybare innfargingsløsninger. Målet med symposiet var å stanse den økende bruken av sterkt forurensende og giftige fargestoffer i verdens tekstilindustri, særlig i utviklingsland.

Axel Becker er en av 400–600 gjenlevende blåfargere i verden. Hans verksted i Trøndelag besøkes av fargere fra alle nordiske land. I tillegg underviser Becker elever i 7. klasse, og formidler slik denne håndverkstradisjonen videre.

Støtte til Axel Beckers arbeid i India var et lite norsk bidrag til et kjerneområde i UNESCOs program for kulturindustri.

Harald Stanghelle, Francis Sejersted og Olaug Ronnensen studerer belleristningene i Alta, som står på UNESCOs liste over kultur- og naturarv av enestående verdi. Guiden, Peter Fischer, peker og forklarer med paraphyen

VERDENS VANNDAG

ETIKK OG ESTETIKK. Vann har alltid inspirert menneskene, og har en sentral plass i religioner, kunst og tradisjoner. Markeringen av Verdens vanndag, 30. mars tok utgangspunkt i vann og kultur.

Også innen religion og myter har vannet betydd liv og død for menneskene. Derfor valgte arrangørene av Verdens vanndag 2006 å legge vekt på sammenheng mellom kultur og

en bærekraftig forvaltning av vannet. Statssekretær Åge Ronald Rosnes i Kunnskapsdepartementet som åpnet markeringen, hevdet at den tradisjonelle kunnskapen er betydningsfull for å kunne ta vare på vannet.

Professor Terje Tvedt snakket om sivilisasjon og vann i et historisk og kulturelt perspektiv. Videre blir det satt søkelys på etiske sider ved styring og forvaltning av vann.

Ifølge FNs World Water Development Report fra mars 2006 lever

1.1 milliard mennesker uten rent drikkevann. 2,6 milliarder mangler grunnleggende sanitære tjenester. Rapporten fremhever at 1.6 millioner menneskeliv kunne vært reddet årlig fra en dødelig utgang av diaré og malaria, dersom de hadde hatt tilgang til rent drikkevann og hygieniske forhold.

Verdens vanndag arrangeres av: Norsk hydrologiråd, Norsk vannforening, Norsk bistandsforum og Den norske UNESCO-kommisjonen.

BOKLANSERING

60 KVINNER OM UNESCO. To norske kvinner bidro til jubileumsboken, 60 women contributing to the 60 years of UNESCO. Constructing the Foundation of Peace. Redaktøren var også norsk.

– UNESCO må beholde sitt særpreg. Det ligger en fare i at diplomatene overtar organisasjonen. De to norske bidragsyterne Torild Skard og Ingrid Eide, er sikre på at UNESCOs styrke ligger i organisasjonens særpreg som intellektuell og normativ organisasjon. De ser også at UNESCO bør kunne styrke sin innsats på flere felt og jobbe mer effektivt. Boken som er skrevet av kvinner med betydelig UNESCO-

erfaring, ble lansert i Oslo 23. oktober. Skuespiller og medlem i UNESCO-kommisjonen, Ingjerd Egeberg (bildet), ledet lanseringsmøtet.

Norge har hatt fire kvinnelige generalsekretær og fem kvinnelige ledere av Den norske UNESCO-kommisjonen. UNESCO sentralt har derimot aldri hatt en kvinnelig generaldirektør eller visegeneraldirektør, opplyste bokens redaktør Ingeborg Breines, også hun med lang fartstid i UNESCO.

INFORMASJONS-SAMFUNNET

OPPFØLGING. I oktober arrangerte UNESCO fire møter i Paris som skal legge grunnlaget for oppfølgingen av Verdenstoppmøtet om informasjonssamfunnet. Redaktør Øystein Meland var UNESCO-kommisjonens representant.

Etter toppmøtet i Tunis i 2005 fikk UNESCO ansvar for følgende seks såkalte Action Lines: Access to information and knowledge, Cultural Diversity and identity, linguistic diversity and local content,

E-learning, E-science, Media, Ethical dimensions of the information society

Resultatet av WSIS-oppfølgingen er ikke bindende vedtak. Meland tror likevel at oppfølgingen vil ha stor uformell betydning for det internasjonale forsknings- og utviklingsmiljøet, for frivillige organisasjoner og for den bilaterale bistandsvirksomheten til FNs medlemsland.

Meland anbefaler at kommisjonen styrker oppmerksomheten mot WSIS i Norge, hvor mange organisasjoner, miljøer, direktorater og nettverk allerede arbeider med relevante spørsmål for WSIS-prosessen.

KARIKATURER

PROFETEN MUHAMMED. – Noen mener saken handler om grunnleggende respekt for medmennesker og for religion og følelser. Noen mener saken handler om ytringsfrihet. Det handler om begge deler. Og det handler om hvordan vi løser konflikter. Dette uttalte UNESCO-kommisjonens leder da demonstrasjonene i kjølvannet av den såkalte karikatarsaken var på det hissigste i februar. Her er utdrag fra pressemeldingen:

«Ikke alt som har skjedd de siste ukene er av det gale. Det finnes også lyspunkter. (...) I Norge har gjensidig dialog mellom ulike grupper stått sentralt. Regjeringen og Islamsk Råd Norge har gått hånd i hånd for å verne om dialogen som det rette redskap for fredlig sameksistens.

Men vi har også store utfordringer. Vi kan høre og lese om muslimske ungdommer i Norge som er redde for å gå ute på

gaten. Det finnes norske mediefolk som er så seriøst truet på livet at de må ha livvakter når de beveger seg ut av døren. (...)

UNESCOs nøkkelrolle er å fremme dialog mellom kulturer, sivilisasjoner og religioner, og å fremme gjensidig respekt og forståelse. Den norske UNESCO-kommisjonen har i de siste halvannet år satt fokus på interkulturell dialog. Når gemyttene har roet seg, og vi ser tilbake på karikatarsaken, vil vi lettere kunne se hva som gikk galt og hva som ikke gikk galt. Men én ting kan vi si allerede, for deler av konklusjonen er allerede klar: Det er dialog som virker!»

Karikatarsaken ble gjenstand for stor oppmerksomhet på styremøtet i Paris våren 2006. Norges representant i UNESCOs styre, Einar Steensnæs, ledet en arbeidsgruppe som ledet fram til at UNESCO, som eneste FN-organisasjon, fattet et vedtak om Karikatarsaken.

BÆREKRAFTIG UTVIKLING

HANDLE, IKKE SHOPPE. I Norge har Utdanningsdirektoratet ansvaret for gjennomføringen av Utdanningstiåret for bærekraftig utdanning. Internasjonalt er det UNESCOs oppgave. Kommisjonen har bidradd med foredrag i ulike fora, og UNESCO-skolene i Norge har gjennomført en rekke praktiske prosjekter. Blant annet har Roligheden skole i Arendal deltatt kampanjen Regnsjekken. Skolen vant konkurransen «Vann i lokalt og globalt perspektiv», med sitt prosjekt «Store Gjerstadvann – et brakkvann?».

Opplæring av bærekraftig utvikling er en fullt ut integrert del av den normale aktiviteten på skolen. Målet er at elvene lærer å handle, og at de utvikler holdninger, kunnskaper og ferdigheter på feltet. Ulike læringsarenaer tas i bruk: Feltarbeid, observasjoner, eksperimenter, diskusjoner, prosjektarbeid. Skolene samarbeider med reelle vitenskapelige institusjoner. Myndighetene har etablert læringsverksøyet www.miljolare.no.

Det er skolenes oppgave å lære elevene å finne bileddet mellom det lokale engasjementet og de internasjonale løsningene. Dette arbeider elevene med:

- * avfall og resirkulasjon
- * biologisk mangfold
- * deltakelse og demokrati
- * energi
- * forbruk
- * distribusjon av goder og byrder
- * bruk av naturen
- * personlig erfaring
- * helse
- * interesser i konflikt
- * klima og luftkvalitet
- * kulturarv
- * biotoper
- * vann

UNESCO-kommisjonens regnskap for 2005

	<i>Bevilgning 2006</i>	<i>Regnskap 2006</i>	<i>Ikke disponert</i>
Inntekter 1)			
Bevilgning for 2006	2 043 000		
Overført fra 2005	65 000		
Andre tilskudd/ inntekter	288 114		
Utgifter 2)			
Aktiviteter inkl. reiseutgifter		2 292 568	
Resultat 3)			
Søkes overført til 2006	2 396 114	2 292 568	103 546

KOMMENTARER

1) Inntekter

Det ble bevilget kr 2 043 000 til kommisjonens aktiviteter i 2006. I tillegg ble det overført kr 65 000 fra 2005. Andre tilskudd/inntekter er i hovedsak bidrag til samarbeidstiltak fra andre departementer og UNESCO sentralt.

2) Utgifter

Utgifter til UNESCO-kommisjonens aktiviteter og reiser har i 2006 fordelt seg som følger:

<i>Aktiviteter</i>	<i>Budsjett i nov. 06</i>	<i>Inntekt</i>	<i>Regnskap</i>	<i>Avvik</i>
Tverrfaglige tiltak, internasjonal aktivitet	90 000		80 774	9 226
Demokrati og deltakelse, forb. til Vårkonferansen 07	280 000		238 891	41 109
Utdanning	120 000		39 358	80 642
UNESCOs internasjonale skolenett (ASPnet)	280 000		278 799	1 201
Vitenskap	283 000	124 071	402 662	4 409
Kultur	75 000		76 732	-1 732
Kommunikasjon	5 000	63 856	52 756	16 100
Støtte til samarbeid og eksterne tiltak 3)	225 000	100 000	327 673	-2 673
Informasjonsarbeid	140 000		140 385	-385
Driftsmidler	50 000	187	58 230	-8 043
UNESCO-møter i Paris	60 000		69 076	-9 076
Samarbeidsmøter, nordiske og andre	150 000		154 202	-4 202
Kommisjonsmøter og gruppemøter	350 000		373 030	-23 030
Sum utgifter/inntekter	2 108 000	288 114	2 292 568	103 546
RESULTAT /Søkes overført				103 546

Tverrfaglige tiltak er i hovedsak brukt til rapport om norsk oppfølging av UNESCO-konvensjoner utført av Senter for menneskerettigheter (SMR), til internasjonalt arbeid og til forberedelse av Vårkonferansen 2007.

3) Støtte til samarbeid og eksterne tiltak

Til tiltak i regi av andre som UNESCO-kommisjonen har ønsket å støtte eller være medspiller i, er det utbetalt til sammen kr 327 673. Midlene er fordelt som følger:

Utstilling «Abrahams barn», Nobels fredssenter (bevilget fra Nordic World Heritage Foundation)	100 000
Filmprosjekt «De maktesløses makt», Nina Witoszek	90 174
Undersøkelse om opphavsrett ift. UNESCOs musikkserie, Marit Lie	80 000
Engelskspråklig nettsted om Sameland, Tromsø museum	20 000
Konferanse om blåfarging, Axel Becker	16 250
Annen støtte til UNESCO-relevante reiser, konferanser og tiltak	21 249
SUM	327 673

4) Resultat og avvik

Årets resultat viser kr 103 546 i ubrukte midler, som er søkt overført til 2007.

Overskuddet skyldes i hovedsak at tre prosjekter ikke kunne igangsettes som forutsatt i 2006. Siste frokostmøte i

serien Demokrati og deltakelse måtte utgå. To prosjekter på utdanningsområdet; forarbeid til regional konferanse i Arktis om Utdanning for alle/EFA og et nasjonalt seminar om Utdanning for alle i Norge, ble utsatt.

Sekretariatet for Den norske
UNESCO-kommisjonen
Pr. 31.12.06

Ellen Lange, generalsekretær
Mari Hareide, seniorrådgiver
Ingunn Kvisterøy, seniorrådgiver
Halfdan Farstad, seniorrådgiver
Youmna Sy Erstad, rådgiver
Gerd-Hanne Fosen, rådgiver
Hilde Haakonsen, rådgiver
Olaug Ronesen, konsulent
Annlaug Bråten, førstesekretær

Til sammen sju årsverk

Norske ansatte ved UNESCO-
kontorer og –institutter

Ingeborg Breines, Director, UNES-
CO Liaison Office, Genève

Toro Cesar, Head of Iocaribe Office,
UNESCO Cartagena

Kerstin Holst, Liaison Officer,
UNESCO Liaison Office, Genève

Edle Bugge Tenden, Assistant Pro-
gramme Specialist, UNESCO, Hanoi

Norsk representasjon i mellom-
statlige utvalg, råd og komiteer i
UNESCO

Executive Board: Einar Steensnæs,
norsk styrerepresentant 2005–2009

Programme and External Relations
Committee (PX) i eksekutivrådet:
Einar Steensnæs, president 2005–2009

World Heritage Committee:
Riksantikvar Nils Marstein, medlem
2003–2007

Intergovernmental Oceanographic
Commission (IOC):
Professor Peter M. Haugan, Universi-
tetet i Bergen, rådsmedlem

International Task Force of the ASP
Trans-Atlantic Slave Trade Project:
Mari Hareide, seniorrådgiver, Den
norske UNESCO-kommisjonen

The International Bioethics
Committee (IBC)
Professor og direktør i Bioteknologi-
nemda Sissel Rogne, medlem 2006–
2009

Norske ansatte ved UNESCO
HQ i Paris

Svein Helge Østtveit, Coordinator
Extrabudgetary Projects, Education
Sector

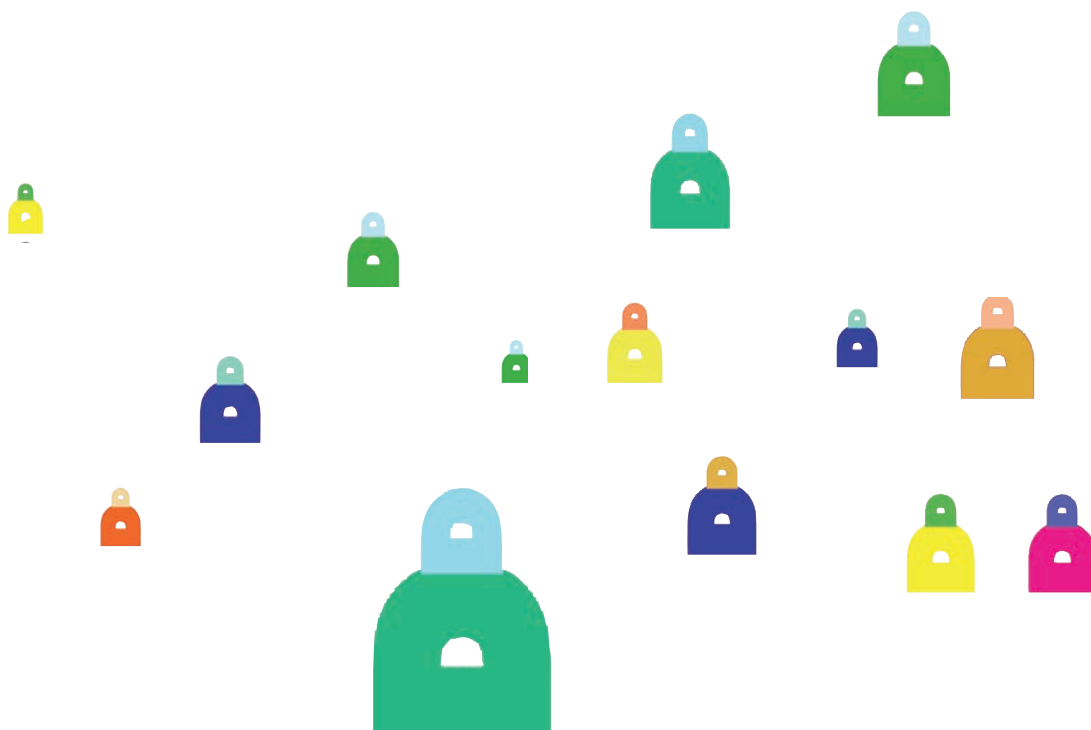
Cecilie Golden, Programme Spe-
cialist, Social and Human Sciences
Sector

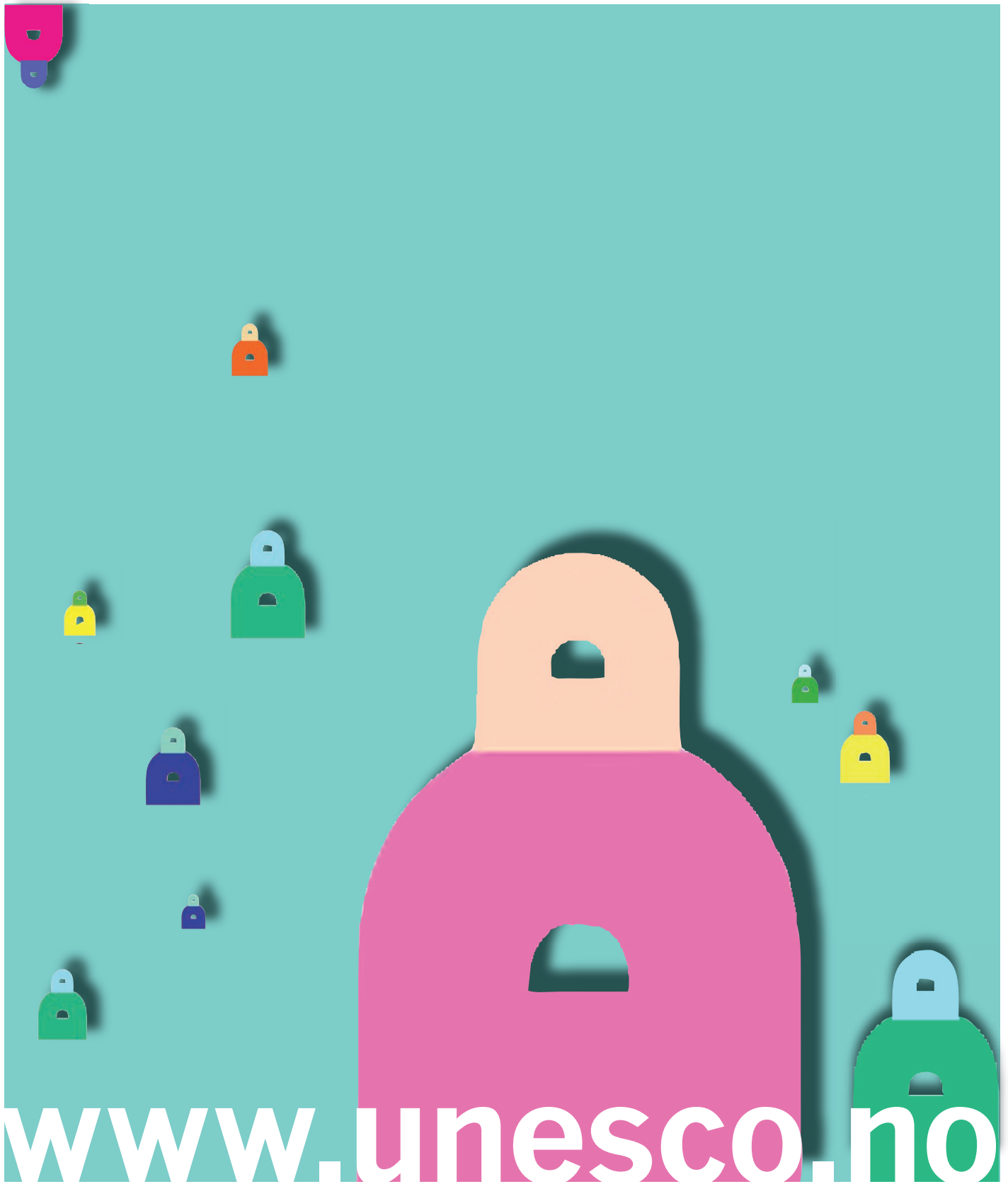
Olav Hernar, Evaluation Specialist,
International Oversight Service

Amalie Reinholt-Gauthier, Senior
Administrative Assistant, Natural
Sciences Sector

Astrid Mørkved Gillett, Functional
Management Specialist, Sector for
Administration

Jan Helge Solbakk, Chief of Section,
Social and Human Science Sector

Den norske UNESCO-kommisjonen

Postadresse: Kunnskapsdepartementet, postboks 8119, 0032 Oslo • *Besøksadresse:* Akersgata 44, Y-blokka
E-post: natcom@unesco.no • *Telefon:* 22 24 70 55 • *Faks:* 22 24 27 32